

Skydd av fältbrunnar – genom att odla örter och gräs, en teknisk vidareutveckling av SamZonerna

2021-02-23

Elmquist Helena & Andersson Martin

Projektrapport, journalnummer 2018-3503-3 inom
landsbygdsprogrammet 2014-2020

Åtgärder 16.2 – stöd till utveckling inom jordbruk, livsmedel och skog samt pilotprojekt.
Stödet omfattas av prioritering 4b – samarbete för bättre miljö i jordbruket.

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
SUMMARY	3
BAKGRUND, SYFTE OCH MÅL	4
MATERIAL OCH METODER.....	5
Kvalitativa intervjuer	5
Lämpliga arter	5
Enkät.....	6
Spridning av resultat.....	6
RESULTAT.....	6
Summerade resultat.....	6
Nuvarande regler och forskningsresultat.....	6
Läckagerisk och lerhalt	7
Vindavdrift.....	7
Resultat av en enkätundersökning - summering.....	7
Resultat av enkätundersökningen - fråga för fråga.....	8
Lämpliga fröblandningar	11
Blommande fältbrunnar i praktiken - erfarenheter från Södergård	12
Ersättning för att anlägga blommande brunnar.....	17
KOMMUNIKATION OCH PUBLIKATIONER.....	17
MÅLUPPFYLLNAD	17
EKONOMI och FINANSIERING.....	18
REFERENSER	18
BILAGA A. De jobbar för stöd till blomsterzoner, Artikel i ATL 2019.....	19
BILAGA B. Blommande fältbrunnar, Betodlaren nr 2, 2019.....	21
BILAGA C. Skyddszoner till stor nytta på många olika sätt, Lantbruksnytt 2019	24
BILAGA D. Skyddszoner kring brunnar minskar läckagerisken, Lantbrukets affärer 2019.....	25
BILAGA E. Text till Säkert Växtskydd broschyr 2021.....	26
BILAGA F. Enkätfrågor	28

SAMMANFATTNING

Blommande brunnar är ett koncept som ger multinytta: Det minskar risken för att växtskyddsmedel hamnar i vattendraget via dräneringsbrunnen samt minskar risken för ytavrinning av fosfor till vattendragen via dräneringsvattnet. Det gynnar biologisk mångfald genom att erbjuda nektar och pollen till nyttoinsekter, samt ger mat och boplatser till fältvilt. Det minskar behovet av bekämpning i fältet eftersom den nod för spridning av ogräs och växtskadegörare, som fältbrunnen normalt kan utgöra, elimineras och ersätts med en av lantbrukaren vald gräs- och örtblandning. Genom att så in en örtblandning med avvikande färg kan lantbrukaren också enkelt undvika att av misstag sprida växtskyddsmedel inom brunnens skyddszon. Åtgärden minskar också risken att råka köra på en fältbrunn med åtföljande skador på brunn eller påkörande redskap.

SUMMARY

Flowering wells is a smart concept that provides multi-benefit: It reduces the risk of plant protection products ending up in the watercourse via the drainage well as well as the risk of surface runoff of phosphorus to the watercourses via the drainage water. It benefits biodiversity by offering nectar and pollen to beneficial insects, as well as providing food and habitat for field birds and other field animals. The flowering well concept reduces the need for weed control because it keeps out weeds by the farmer himself choosing a suitable plant to be grown there. It is not permitted to spray closer than two meters from a field well. By choosing a different crop around the field well, the need for control against weeds and pests throughout the field is probably reduced. Crops with a different colour will be visible from a distance, which means that the machine driver can turn off chemical control in good time. The measure also reduces the risk of driving into a field well thus avoiding damages on well or machine.

Bild 1. En fältbrunn omgiven av blommor och örter från Södergård. Foto H.Elmquist

BAKGRUND, SYFTE OCH MÅL

Området nära dräneringsbrunnar i fält är extra ömtåliga eftersom växtskyddsmedel och växtnäring härifrån lätt kan transporteras vidare till vattendrag.

Lantbrukaren Martin Andersson, som brukar en av pilotgårdarna inom Odling i Balans, ligger bakom idén att anlägga en blommande örtblandning kring fältbrunnen som ett extra miljöskydd.

Grundtanken är densamma som i projektet SamZoner, att skydda fältbrunnar och vattendrag från växtnäring och bekämpningsmedel genom att odla gräs- och örtblandningar kring dem.

Martin Andersson såg även praktiska fördelar med åtgärden; en blommande fältbrunn, gärna i avvikande färg, skulle göra föraren uppmärksam på fältbrunnens läge så att denne i god tid kan stänga av spridarsektioner inför överfarten. Det gör att risken för spridning av växtskyddsmedel och växtnäring via fältbrunnar minskar. En på detta sätt synliggjord fältbrunn minskar också risken för att lantbrukaren råkar köra på brunnen med skada på brunn och/eller redskap som följd.

Härutöver kan blommande fältbrunnar bidra till ökad biologisk mångfald genom att erbjuda nektar och pollen till nyttoinsekter, samt ge mat och boplatser till fältvilt. Det kan också minska behovet av bekämpning i fältet eftersom den nod för spridning av ogräs och växtskadegörare, som fältbrunnen normalt kan utgöra, elimineras och ersätts med en av lantbrukaren vald gräs- och örtblandning.

En minskad användning av växtskyddsmedel minskar i sin tur risken för att resistens utvecklas hos växtskadegörare eller ogräs. Samtidigt är det viktigt att kunna använda en bred flora av medel med olika verknings sätt för att undvika resistensutveckling. Ett exempel på en aktiv substans av betydelse för det sistnämnda är diflufenikan (DFF). Dess verknings sätt skiljer sig från alla andra ogräsmedel och medlet anses därför centralt i en långsiktig ogrässtrategi för att undvika resistensutveckling. På Kemikalieinspektionens initiativ driver Säkert växtskydd en informationskampanj för att minska halterna av det verksamma ämnet diflufenikan i vattendrag. En rekommenderad åtgärd för att minska risken för spridning till omgivande vatten är just att anlägga bevuxna skyddszoner runt fältbrunnar i erosionsutsatta områden. Ämnet uppför sig nämligen som fosfor och knyter an till lerpartiklar. På det viset transporteras det med vatten som yterosion, men också via markens porsystem till dräneringssystemet.

Ett ytterligare syfte har varit att underlätta marknadsföring av svenska livsmedel. Med blommande fältbrunnar till skydd för vattendrag och dricksvatten kan lantbrukaren på ett enkelt sätt synliggöra sitt engagemang för miljön.

Resultatet av en och samma åtgärd kan alltså förväntas ge flerfaldig nytta.

Tanken med projekt "Blommande fältbrunnar" har varit att utveckla projekt SamZoner och att undersöka Martin Anderssons idé i praktiken. I vidareutvecklingen har ingått att fler grödor ska inkluderas, och att lämpliga färgval på avgränsningar ska matchas med rätt grödor. Om konceptet fungerade så var målet att ta fram informations- och kommunikationsmaterial för att sprida idén.

MÅL PÅ KORT SIKT:

- Ett av målen för projektet var att kunna presentera ett smart koncept till skydd för att oönskade ämnen läcker till vattendrag via fältbrunnar genom att så blommande örtblandningar runt brunnarna.
- Ett andra mål var att undersöka lantbrukares erfarenheter och inställning till att odla blommor kring fältbrunnar. Minst 300 enkäter skulle besvaras.

- Ett tredje mål var att ta fram ett presentationsmaterial i form av minst två filmer och skriven text som berättar om konceptet och demonstrerar hur man kan anlägga blommande brunnar.

MÅL PÅ LÅNG SIKT:

- Mål på lång sikt är att minska risken att växtnäring och pesticider transporteras via fältbrunnar vidare ut i vattendrag. Förekomsten av vissa pesticider ligger idag nära gränsvärdet vad som är tillåtet.
- Ett annat mål på lång sikt är att fortsatt kunna använda ett flertal olika växtskyddsmedel/bekämpningsmedel för att minska risken för resistens.
- Ett ytterligare mål på lång sikt är att öka förtroendet från konsumenter genom att visa att svenska lantbrukare gör åtgärder för att skydda miljön.

MATERIAL OCH METODER

Blommande fältbrunnar är en vidareutveckling av konceptet SamZoner. Detta koncept är ett sätt att skapa skyddszoner intill vattendrag eller i fältet för att förhindra att oönskade ämnen sprids till miljön och för att främja biologisk mångfald, nyttodjur och fältvilt. Det är också ett sätt att skapa praktisk nytta för lantbrukaren såsom körväg, eller att skapa bättre arrondering på fältet för att minska onödig körning. De blommande brunnarna är en del av detta multifunktionella koncept, att skapa både mångfald, skydd av miljön och praktiskt nytta samtidigt.

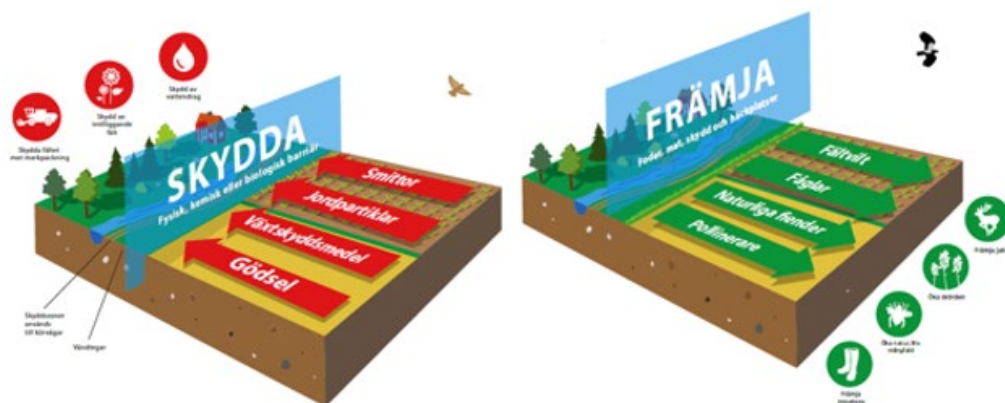

Bild 2. Blommande brunnar är en fortsättning av projektet SamZoner, multifunktionella skyddszoner.

Kvalitativa intervjuer

Inom projektet intervjuades experter och praktiker för att klarlägga om blommande fältbrunnar är en lämplig metod. Frågeställningarna rörde bland annat huruvida blommorna gav en bra signal på fältbrunnens läge så att brukaren skulle kunna stänga av sprutan i god tid. Andra frågor som diskuterades gällde lämpliga blomfröblandningar och om dessa skulle vara fleråriga eller ettåriga.

Även kostnader för anläggning behandlades liksom hur brukaren kan få det att fungera i praktiken och om det finns ersättningar i nuvarande CAP som motsvarar kostnaderna.

Lämpliga arter

En lämplig blandning av växter anpassad för odling fältbrunnar skulle tas fram. Erfarenheter från det tidigare SamZons-projektet skulle användas i arbetet och anpassas för detta ändamål.

Enkät

För att få kunskap om problemet med sönderkörda fältbrunnar och huruvida bekämpning över fältbrunnarna inträffar samt för att undersöka intresset kring att så gräs- och örtblandningar kring fältbrunnarna gjordes en enkät. Totalt besvarades 306 enkäter. Enkäten delades ut vid möten där många lantbrukare samlades nämligen på Borgeby fältdagar, på Brunnby fältdagar, vid ett seminarium på Sötåsen i Västergötland och vid OiB träffar. Därutöver har en rådgivare, som träffar många lantbrukare, kompletterat med svar från lantbrukare i samband med fältvandringar.

294 av de 306 personer som besvarade enkäten angav att de har en fältbrunn på de fält som de brukar köra på. 277 av alla tillfrågade svarade att man var lantbrukare, 25 svarade maskinförare. Nio av dessa svarade att man var både lantbrukare och maskinförare. Sex svarade att man var entreprenörer och 15 svarade "annat". Det var även några som svarade att man var både entreprenör och lantbrukare.

Spridning av resultat

Målet var att sprida metoden till fler, under förutsättning att vi kom fram till att konceptet var ändamålsenligt. Efter att kvalitativt studerat konceptet och efter att vi fått in flera svar på enkäterna så kunde vi konstatera att Blommande brunnar var ett fungerande koncept med många vinster för såväl miljön som för lantbrukaren. Därför gjorde vi tre demonstrationsfilmer och tog fram informationsmaterial för att sprida konceptet. Texter och kunskap från projektet har gett upphov till artiklar i flera tidskrifter.

RESULTAT

Summerade resultat

Blommande brunnar är ett smart koncept som ger multinytta. Det minskar risken för att växtskyddsmedel hamnar i vattendraget via dräneringsbrunnarna samt minskar risken för ytavrinning av fosfor till vattendragen via dräneringsvattnet. Det gynnar biologisk mångfald genom att erbjuda nektar och pollen till nyttoinsekter, samt ger mat och boplatser till fältvilt. Det minskar behovet av ogräsbekämpning eftersom den håller undan ogräs genom att lantbrukaren själv väljer en lämplig växt som ska odlas där. Grödor med avvikande färg, syns på långt håll vilket gör att man i god tid kan stänga av bekämpning, och undvika att köra på en fältbrunn.

Nuvarande regler och forskningsresultat

Dagens miljöregler sätter stopp för växtskyddsmedel i närheten av diken och vattendrag. Skyddsavståndet ska alltid vara minst 2 meter till öppna diken och fältbrunnar, 6 meter till sjöar och vattendrag och 12 meter till dricksvatten- brunnar. Inte sällan blir dessa ytor ockuperade av ogräs som sedan sprider sig in i fältet.

Minskad risk för kemikalier i vattendragen och färre partiklar i dräneringsrören

Det viktigaste för att minska yterosion från åkermark är att området är bevuxet. Det behöver alltså inte bara vara gräs, som man tidigare framhållits, utan det fungerar bra även med blommor. Det konstaterar Helena Aronsson, universitetslektor på Institutionen för mark och miljö vid SLU och expert på förluster av växtnäring i en litteraturstudie, (Aronsson, 2018). Det innebär att man, genom att välja blommande växter, kan skapa multinytta. Man kan minska ytavrinning av kemikalier, partiklar och växtnäring samtidigt som man kan gynna biologisk mångfald. En annan positiv effekt av minskad ytavrinning av partiklar till dräneringen är ett minskat behov att rensa dikesrören.

Läckagerisk och lerhalt

Analysen visar att lerhalten har stor betydelse för läckage av växtskyddsmedel. Höga lerhalter gav högre koncentration av rests substanser i dräneringsvattnet eftersom det mesta av växtskyddsmedlen som hamnar i vattendragen går via sprickor och makroporer i marken. (Sandin mfl. 2018)

En bevuxen mark runt fältbrunnen motverkar sprickbildning. På lerjordar kan det uppstå djupa sprickor under torra år. Via sprickor kan det ske snabba förluster av nederbörd som kan föra med sig pesticider och växtnäring ut i vattendragen. Växtligheten ökar det organiska innehållet och en förna på jordytan håller emot uttorkning, som i sin tur minskar sprickbildningen.

Vindavdrift

Enligt reglerna så måste man ha ett skyddsavstånd till vattendrag mm, som både är markanpassat och vindanpassat. Vid bekämpning finns en risk för vindavdrift. Många länder i Europa har fasta skyddsavstånd kopplat till olika preparat. I Sverige är det tillåtet med vindanpassade skyddsavstånd beroende på förhållandena. För att räkna ut vilket avstånd som då gäller finns i Sverige en hjälpreda, som tillhandahålls via Säkert Växtskydd. Hjälpredan bygger på vetenskapliga försök. För Allmän hänsyn gäller att maximalt 4 procent av ett preparats högsta dos får hamna på ett avstånd av 5 meter utanför fältet. För Särskild hänsyn gäller att maximalt 1 procent av preparats högsta dos får hamna 5 meter från det besprutade området. För allmän hänsyn beräknas skyddsavstånd i meter till fältgränsen men vid känsliga området räknas skyddsavståndet till det känsliga området.

För att minimera risken finns det regler för skyddsavstånd till omgivningen för oavsiktlig spridning genom vindavdrift och för att marktransporten ska bli så liten som möjligt. Särskild hänsyn gäller för sprutning med alla typer av växtskyddsmedel intill, sjöar, vattendrag, öppna vattenytor, bostadstomter, förskolor, skolor, ekologiska odlingar, slåtter- och betesmark som erhåller stöd för bevarande av biologisk mångfald, skyddade områden och biotoper, samt dricksvattenbrunnar. För ogräsmedel gäller särskild hänsyn intill odlingar med grödor som är känsliga för det medel som sprutas och för bigiftiga medel intill blommande grödor och bigårdar.

Resultat av en enkätundersökning - summering

9 av 10 lantbrukare är intresserade av att anlägga blommande brunnar på sina marker för att minska risken för läckage av näringsämnen eller växtskyddsmedel. Av dessa är en tredjedel mycket intresserade. Det visar en enkät som besvarats av 306 personer, varav 264 var lantbrukare och 25 var maskinförare. 294 personer, 96 procent av de tillfrågade, har svarat att de har fältbrunnar på den egna marken eller på annans mark som brukas.

Undersökningen gjordes i form av en enkät om 12 frågor som delades ut i samband med Borgeby och Brunnby fältdagar, vid ett seminarium på Sötåsens naturbruksskola och vid olika OIB-träffar.

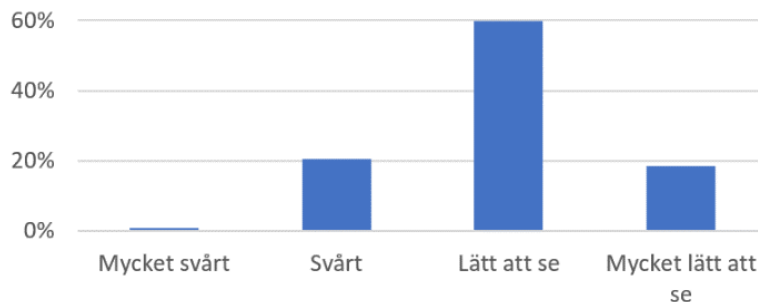
- Intresset för att anlägga blommande brunnar är stort bland lantbrukarna. Och miljönyttan kan vara väsentlig. 50 procent av de tillfrågade uppgav att de vid något tillfälle kört på en fältbrunn så att den skadats och 56 procent tillstod att de någon gång missat att hålla minimiavståndet 2 meter till brunnen i samband med bekämpningsinsatser.
- Tre fjärdedelar säger att man ser positiva nyttor med att odla blommor kring fältbrunnen och ungefär 40 procent svarar att de ser svårigheter med att anlägga blommande fältbrunnar. Svårigheter man specificerar är ogräsproblem, skötsel eller för att man inte vet vad man ska odla. Totalt 90 procent anger att man är intresserad att odla örter och gräs runt fältbrunnen

och bland dessa var 30 procent mycket intresserade. De flesta skulle odla en blandning av gräs och blommande örter.

Resultat av enkätundersökningen - fråga för fråga

Nedan följer resultatet av enkätundersökningen fråga för fråga. Frågorna som användes i enkäten finns i Bilaga E.

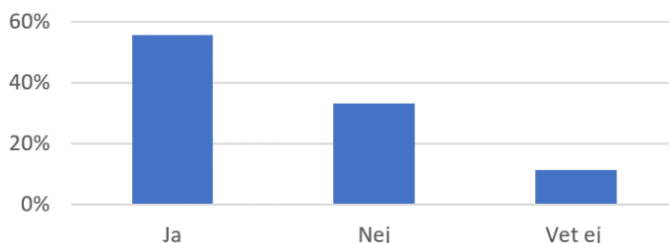
Fråga A. Är det svårt eller lätt att upptäcka fältbrunnarna vid körning i fält?

Resultat fråga A: 8 av 10 tycker det är lätt att upptäcka brunnar i fält. 60 procent svarar att det är lätt att upptäcka fältbrunnen vid körning, 20 procent svarar mycket lätt och 19 procent att det är svårt.

Kommentarer: Någon nämner att det beror på grödan och att det kan vara svårt att upptäcka fältbrunnar i hög raps. Flera beskriver att problemet är störst när man lejer eller kör åt någon annan.

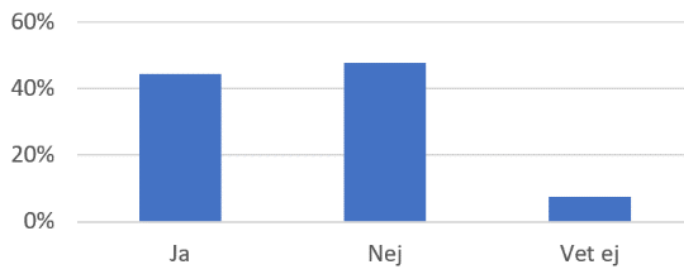
Fråga B. Har det hänt någon gång att du inte lyckats hålla två meter till brunnen vid bekämpning?

Resultat fråga B: Fler än hälften har någon gång missat skyddszonen vid bekämpning. 56 procent anger att de har missat skyddszonen, 33 procent har inte gjort det och 11 procent har svarat Vet ej.

Kommentarer: Flera respondenter berättar att man ibland kör i mörker och då är det förstås ännu svårare att upptäcka en fältbrunn. Någon berättar att det inte sällan kan bli betydligt större avstånd än två meter runt fältbrunnen eftersom det är svårt att stänga av vid rätt tidpunkt och därför stänger man av i god tid istället.

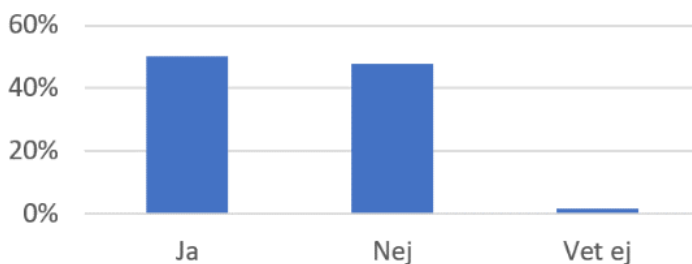
Fråga C. Har det hänt att du eller någon du lejt in har råkat köra på en fältbrunn?

Resultat fråga C: Nästan varannan har kört på en fältbrunn. 45 procent har kört på en brunn, 48 procent har inte gjort det och 8 procent Vet ej.

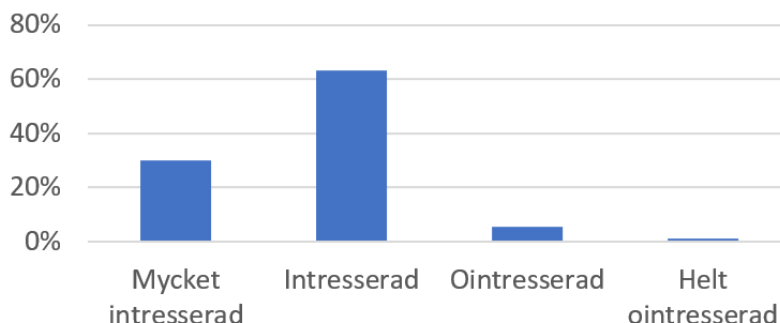
Kommentarer: Många anger att de råkat köra på brunnen med plogen, harven, betesputsen eller tröskan.

Fråga D. Har du kört på en fältbrunn så den har förflyttat sig eller gått sönder?

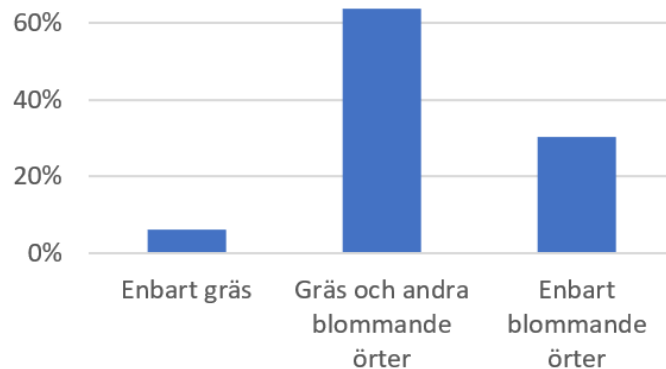
Resultat fråga D: Varannan har kört på en fältbrunn så att den skadats. 50 procent svarar Ja, 48 procent svarar Nej och 2 procent Vet ej.

Fråga E. Är du intresserad av att odla örter och gräs runt fälbrunnen, som skydd för att oönskade ämnen hamnar i dräneringsvattnet?

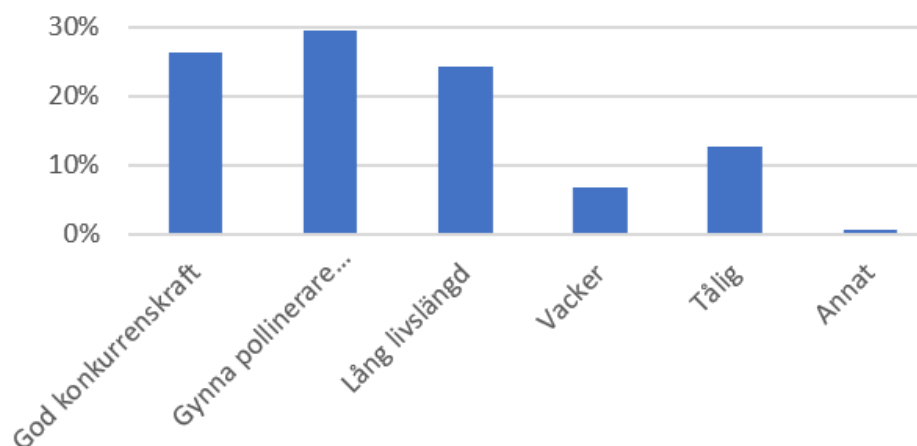
Resultat fråga E: 9 av 10 är intresserade av att anlägga blommande brunnar. 63 procent svarar Intresserade, 30 procent Mycket intresserade, 5 procent Ointresserade och 1 procent svarar att de är Helt ointresserade.

Fråga F. Om du skulle välja att så en skyddsgröda runt fältbrunnen, vad skulle du välja?

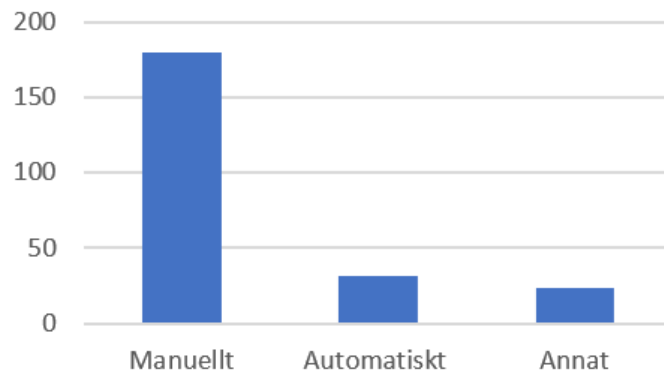
Resultat fråga F: 94 procent vill ha blommande inslag runt brunnen. 64 procent väljer en kombination av gräs och andra blommande örter, 30 procent väljer enbart blommande örter och 6 procent väljer gräs.

Fråga G. Vilka egenskaper är viktigast om du ska så en gröda runt en fältbrunn?

Resultat fråga G: Tre av tio vill gynna pollinerare. 29 procent svarar Gynna pollinerare, 26 procent vill ha konkurrenskraft, 24 procent lång livslängd och 13 procent att den ska vara tålig. 7 procent vill att den ska vara vacker och 1 procent annat. (Fler svarsalternativ kunde väljas)

Figur H. Om du har GPS-utrustning, hur löser du avstängningen vid fältbrunnen?

Resultat fråga H: 3 av 4 stänger rampen manuellt. Av 236 svarande på denna fråga anger 180 personer (76 procent) att de har manuell avstängning och 32 personer (14 procent) har svarat att de har automatisk avstängning. 10 procent har kryssat för alternativet annat.

Fråga I: Ser du några positiva nyttor med att odla blommor kring fältbrunnen?

75 procent av de tillfrågade ser nyttan av blommande fältbrunnar. På frågan "Ser du några positiva nyttor med att odla blommor kring fältbrunnen?" svarade 75 procent av de tillfrågade Ja. 35 procent av dem som svarat ja angav ökad biologisk mångfald, att gynna pollinerare eller nyttoinsekter. Många anger också att det gynnar fältvilt. Några uppger att det kan kväva ogräs som kvickrot (8 procent). Flera (11 procent) berättar att de då blir lättare att upptäcka och hålla avstånd till brunnar.

Fråga J: Ser du några svårigheter med att odla blommor kring fältbrunnen?

38 procent ser svårigheter med odlingen. På frågan "Ser du några svårigheter med att odla blommor kring fältbrunnen?" svarade 44 procent Nej, 38 procent Ja och flera anger ogräsproblem, skötsel och osäkerhet om fröblandning som orsaker till svårigheter.

Resultat fråga I och J: Många ser nyttan av att odla blommor kring brunnarna men 38 procent ser problem.

Lämpliga fröblandningar

Enkätundersökningen visade att lantbrukarnas tre mest prioriterade egenskaper hos en fröblandning var att de ska gynna pollinerare, ha god konkurrenskraft och lång livslängd. På fjärde och femte plats kom att de ska vara tåliga och vackra.

Petter Haldén, vid Hushållningssällskapet har tagit fram en "pollen- och nektarblandning" av växter anpassad för att odlas runt fältbrunnar: 10 % cikoria, 10 % rödklöver, 10 % vitklöver, 20 % blåusern, 25 % Bovete, 25 % Honungsört. Denna blandning saknar gräsinslag. Flera påpekade att gräset tar sig in ändå och att det därför inte behöver finnas med i blandningen. Även andra SamZons-blandningar konstaterades användbara till de blommande brunnarna.

Blommande fältbrunnar i praktiken - erfarenheter från Södergård

Lantbrukaren Martin Andersson, som brukar en av pilotgårdarna inom Odling i Balans, ligger bakom idén att anlägga en blommande örtblandning kring fältbrunnen som ett extra miljöskydd. Han har testat konceptet hemma på Södergård utanför Ystad och konstaterar att fördelarna är många.

Martin Andersson började med att odla blommor runt fältbrunnarna av flera orsaker:

- Det var stor risk att misslyckas med bekämpningen om man inte såg brunnen.
- Två-meters gräns som är osprutad skapade ogräshärdar
- Större yta lättare att få att stämma med delavstängning på sprutan. Tex bladmögelbekämpning i potatis och lök.

Minskar totala bekämpningsbehovet i fältet

Det är troligt att säkerhetsåtgärden med blommor kring brunnarna leder till minskat bekämpningsbehov totalt på fältet. Martin Anderssons erfarenhet är att området runt fältbrunnarna kan bli en ogräshärd. Han ser att när han sår in andra växter runt brunnarna blir det ett sätt att hålla borta ogräsens möjlighet att växa. Detta var också något som nämndes av flera i enkäterna.

Potatisodling är en gröda som är känslig mot bland annat bladmögel. Martin väljer att inte odla potatis intill brunnen utan sår i stället blommor närmast. Orsaken är att ett eventuellt utbrott av bladmögel inte får bekämpas närmast brunnen. Därmed riskerar det att utvecklas till en spridningshärd som ökar behovet av bekämpning i det övriga fältet.

Mer fältvilt och insekter

Martins iakttagelser är att harar gärna gömmer sig i de blommande brunnarna. Det blir mindre utsatta för rovfåglar om de har en skyddade gröda över sig. Mer blommor ger också fler insekter som ger mer foder till fältfåglar.

Bin flyger inte längre än de behöver och det kostar energi för dem att flyga långt. Genom att anlägga flera blommande oaser i landskapet ger det "fikastopp för pollinerare på utflykt" som Martin uttrycker det.

Så här beskriver Martin Andersson fördelarna med blommande brunnar:

- Minskar risken för kemikalier i vattendragen
- Mindre yt-erosion ner i brunnarna, mindre att rensa
- Minskat totalbehov av kemikalier i fältet.
- Lättare att se sina brunnar i fält
- Avkörda/skadade brunnslock är historia
- Mer fältvilt på åkrarna. Rådjur, hare, fasan och raphöns
- Har skapat "fikastopp" för pollinerare på utflykt!

Bild 3. Sådden på Södergård sker med en "hederlig" gammal Nordsten. Martin berättar att den har hängt med länge och i alla väder. Den är enkel att ställa in och göra vridprov på. Det som krävs för att det ska fungera är att man har tillräckligt mycket utsäde så man täcker valsarna. Men det brukar inte bli något problem berättar han, och den passar bra, för jag kan så fyra meter brett. Foto: Hans Jonsson.

Bild 4. Martin sår 4 meter på varje sida om brunnen, så det blir 9 x 9 meter. Det blir en 81 m² mångfaldsyta. Det blir en bra buffertzona eftersom det blir två meter extra avstånd till vattendraget utöver de lagstadgade två metrarna. Resultatet blir en rejäl zon som det tål att tullas på, berättar Martin. Foto: Hans Jonsson.

Bild 5. På hösten när övriga fältet har vissnat så utgör området kring brunnarna fortfarande en grön zon som ger en refug för viltet. På vintern kan en högre gröda även skydda fältvilt från vind och snö. Foto: Martin Andersson

Bild 6. Martin berättar att han funderade länge på hur han skulle göra för att lättare upptäcka brunnarna. Då började jag så in skyddszoner med blommor runt fältbrunnarna. Det blev en bra åtgärd för miljön. Resultatet med de blommande brunnarna gör att jag känner mig stolt som lantbrukare, säger Martin. Foto: Hans Jonsson.

*Bild 7. De blommande brunnarna fungerar som de ska. En blandning av olika arter ger nektar och pollen till insekter, något som de ofta är brist på. Allra helst ska det finnas blommor hela säsongen som förser insekterna med foder. Här besöker en humla honungsört i Södergårdens blomremsa.
Foto: Helena Elmquist*

*Bild 8. Martin väljer att inte odla potatis intill brunnen utan sår i stället blommor där. Orsaken är att ett eventuellt utbrott av potatisbladmögel inte får bekämpas närmast brunnen. Med potatis skulle brunnszonen annars kunna utvecklas till en spridningshärd och öka behovet av bekämpning i övriga fältet.
Foto: Helena Elmquist*

*Bild 9. Den blommande zonen kring fältbrunnen ger "ett fikastopp" för insekter. Många gånger får lantbruket stå till svars för väldigt mycket som händer i samhället, och just nu pratas det om insekter och hur dom minskar globalt i världen. Det här är ett sätt att vända på det och visa att vi lantbrukare kommer med lösningar i stället för att skapa problem, säger Martin Andersson.
Foto: Hans Jonsson*

*Bild 10. Att köra på en fältbrunn kan leda till dyra reparationer av maskiner och redskap. Ett produktionsstopp mitt i sådd eller skörd kan också bli kostsamt.
Foto: Helena Elmquist*

Ersättning för att anlägga blommande brunnar

- Att anlägga blommande brunnar är inte ett lagkrav. Det är en frivillig åtgärd. Det finns idag ingen ekonomisk ersättning som skulle kunna användas för att kompensera lantbrukaren för arbetstid, maskinkörningar och utsäde för att anlägga blommande brunnar. Enligt reglerna för miljöersättning för skyddszoner måste ytan vara minst 100 m² för att man ska beviljas stöd. Teoretiskt skulle man också kunna använda den ekonomiska ersättningen för Anpassade skyddszoner, men den kräver ett godkännande och en kontroll av en tjänsteman på en Länsstyrelse, så i praktiken har nästan ingen sökt det stödet.
- Projektet har framfört synpunkter till Jordbruksverket inför utformning av nya CAP-regler att man ser över reglerna så det blir enklare att få ersättning för anpassade skyddszoner, eller att man även skulle kunna räkna ihop flera ytor kring brunnarna så att man kommer upp till 100 m².

KOMMUNIKATION OCH PUBLIKATIONER

Inom projektet har vi berättat vid flera seminarier om de blommande brunnarna och vi har också tagit fram en del texter. Ett antal tidskrifter, har sedan beskrivit konceptet. Se bilaga A till E. Följande tidskrifter känner vi till som skrivit om de blommande brunnarna. ATL, Betodlaren, Lantbruksnytt, Lantbrukets affärer och Säkert Växtskydd. Tre filmer har publicerats som handlar om de blommande fältbrunnarna. Konceptet har också presenterats i samband med presentationer av SamZonerna.

- Vi har demonstrerat Blommande Brunn-konceptet på Borgeby fältdagar 2019, med hjälp av en fiktiv brunn som var omgiven av blommor.
- Under 2018 så delade vi ut en enkät till ett antal besökare till Borgeby fältdagar, därefter så delade vi ut enkäter vid Brunnby, och vid några tillfällen där lantbrukare samlas. Frågorna handlade om vad man tycker om blommande brunnar, om man har kört på en brunn av misstag mm. När vi ställde dessa frågor blev det ett nytt fokus på fältbrunns-frågan vilket ledde till nya reflektioner och samtal om hur man kan lösa problemen.
- Hur man anlägger Blommande brunnar, sköter dom och vilken nytta de har för lantbrukaren och miljön har beskrivits i tre Youtube filmer.
- Blommande brunn-konceptet beskrivs som en del i en ny broschyr från Säkert Växtskyddsbroschyr.
- En artikel med Blommande brunn-konceptet har skrivits och publicerats i Nordic Beet Research tidning Betodlaren nummer 2, 2019. Lunds stift har utifrån den NBR-artikeln beslutat att erbjuda alla arrendatorer gratis utsäde till de som är intresserade att odla Blommande kantzoner.
- Det har publicerats ett antal artiklar i ATL, Lantbruksnytt och Lantbrukets affärer som beskriver de blommande brunnarna.

MÅLUPPFYLLNAD

Måluppfyllnad på kort sikt:

- Konceptidén håller! Vi har kunnat visa att Blommande fältbrunnar är ett smart koncept som ger flera miljövinster och praktisk nytta för lantbrukaren: Ökad tydlighet var brunnarna finns vilket minskar risken för sönderkörning och oavsiktlig bekämpning över fältbrunnen. Minskat bekämpningsbehovet i hela fältet. Ökad biologisk mångfald, skydd mot sprickbildning på

lerjordar och skydd mot ytavrinning av växtnäring och växtskyddsmedel till vattendrag via fältbrunnen.

Måluppfyllnad på lång sikt:

- Det är inte möjligt i dagsläget att veta om de långsiktiga målen är uppfyllda eller inte. Om det har lätt till ett ökat förtroende från svenska konsumenter, eller om det är mindre risker med resistens hos växtskyddsmedel. Vi har inte haft någon möjlighet att mäta det eller utvärdera det vetenskapligt. Men intervjuer med lantbrukare och andra experter visar att denna åtgärd antagligen ger god effekt, men vi har inga kvantitativa mått på att så skett.
- Det vi däremot vet är att grannar till lantbrukarna som odlar Blommande brunnar har vid ett flertal tillfällen visat sin uppskattning över det miljöansvar som lantbrukarna tar med denna odling. Eskil Nilsson, Visavi (personlig kommunikation, 2018) med många års erfarenhet av växtskyddsfrågor och som arbetat med åtgärder för att minska växtskyddsförluster, har uttryckt sitt gillande över konceptet. Denna metod kan ha stor betydelse för att minimera risken för att växtskyddsmedel hamnar i vattendrag via fältbrunnar, har han uttalat sig vid en fältvandring på Södergård.
- Det är troligt att blommande ytor runt fältbrunnarna minskar bekämpningsbehovet av både ogräs och växtskadegörare. Genom att så in en annan gröda kan ogräset konkurreras ut. Eftersom det är förbjudet att sprida växtskyddsmedel närmare än 2 meter från brunnen är det en stor fördel med en annan växtlighet i brunnsområdet än i det omgivande fältet. I annat fall kan zonen närmast brunnen utvecklas till en spridningshård av sjukdomar som exempelvis potatisbladmögel.

EKONOMI och FINANSIERING

- Projektet finansierats delvis från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. 90 % motsvarande högst 650 592 kronor finansieras via beslut från Jordbruksverket. Resterande del är egen finansiering med medel från Svenskt Växtskydd.

REFERENSER

Aronsson, Helena, samverkanslektor SLU. Om skyddszoner och fosforförluster (2018-01-02) PM som togs fram inom SamZonsprojektet. www.odlingibalans.com

Nilsson Eskil, Visavi. personlig kommunikation 2018-11-21

Sandin, M., Piikki, K., Jarvis, N., Larsbo, M., Bishop, K., och Kreuger J. 2018. Spatial and temporal patterns of pesticide concentrations in streamflow, drainage and runoff in a small Swedish agricultural catchment. Science of total environment 2018:610-611, s 623-634.

Säkert växtskydd, <https://www.sakertvaxtskydd.se/hjalpredan/>

BILAGA A. De jobbar för stöd till blomsterzoner, Artikel i ATL 2019

ATL 2019-09-01

De jobbar för stöd till blomsterzoner

En nyligen gjord undersökning visar att många odlare och maskinförare kört på eller råkat spruta över en brunn. Organisationen Odling i balans jobbar nu för att blomsterzoner ska kunna få stöd.

Under Borgeby fältdagar passade organisationen Odling i Balans på att ställa en mängd frågor till besökarna kring brunnar. I den EU-finansierade undersökningen fick man in 223 svar. Bland annat om man någon gång kört på en brunn så att den flyttats eller gått sönder.

– Det säger 53 procent att de har. Det är ju jättemycket, säger Helena Elmquist på organisationen.

Runt brunnarna på detta potatisfält såddes en blandning av bland annat bovete, honungsört, cikoria, sötväppling och klöver. FOTO: HANS DAHLGREN

Ungefär lika många sa att de någon gång missat att hålla det lagstadgade skyddsavståndet på två meter.

Intresset för den relativt enkla åtgärden att använda blommande örter och gräs i zoner runt brunnarna är stort, 97 procent av de som svarat uppgav att de var intresserade i olika omfattning.

Oaser. Även efter skörd finns ytorna kvar som oaser för insekter och vilt. FOTO: HANS DAHLGREN

Odling i Balans driver projektet Samzoner tillsammans med flera andra aktörer. Syftet är bland annat att få fler att så [blommande kantzoner](#), inte bara runt brunnar. Man jobbar också både mot myndigheter och departement för att åtgärderna ska bli stödberättigade när EU:s nya gemensamma jordbrukspolitik sjösätts. Där kommer de enskilda nationerna ha större möjligheter att själva utforma stöden och mera ska satsas på klimat- och miljöåtgärder.

– Det finns i dag ett stöd för anpassade skyddszoner men det är så administrativt krångligt att det nästan inte är någon som söker. Det hade varit bra att kunna få stöd för det. Det kostar lite som lantbrukare att etablera dem, säger Helena Elmquist.

Helena Elmquist,
Odling i Balans.

FOTO: ANN LINDÉN

Fotnot: Denna artikel i ATL baseras på data från OiB som innehåller en del av enkäterna. Alla enkäter var inte insamlade vid det tillfället.

BILAGA B. Blommande fältbrunnar, Betodlaren nr 2, 2019

46 | Betodlaren 2 2019

Blommande fältbrunnar

Idén från odlare. Det var Martin Andersson, Södergård utanför Ystad, som kläckte idén om att odla SamZonerna runt fältbrunnarna. Ebbe Persson, Egonsborg utanför Trelleborg, är en annan av lantbrukarna inom Odling i Balans som också testar.

De senaste växtsäsongerna har blommande inslag i fälten blivit allt vanligare. Och det är inte ogräs som blommar! Utan man väljer att odla honungsört och andra blomsterblandningar i fältkanter eller på delar av fälten.

– Jag började odla örter och blommor runt fältbrunnarna för ett par år sedan, berättar Martin Andersson på Södergård utanför Löderup. Brunnarna syns på långt håll och jag bidrar samtidigt till ett landskap med biologisk mångfald.

Marken runt fältbrunnen som är täckt med örter och blommor minskar risken för att gödsel eller växtskyddsmedel

hamnar i dräneringsvattnet. Genom att hålla nere ogräsen i hela växtföljden så blir det mindre ogräs att bekämpa i sockerbetor och andra öppna grödor.

4 X 4 m örter och blommor

Genom att odla en blandning av olika örter och gräs runt fältbrunnarna så kan man få ett effektivt skydd runt dessa. Grödan syns på långt håll och det är ingen risk att man missar var den är.

Man uppfyller lagstiftningen eftersom det är minst två meter till vatten och bidrar samtidigt till biologisk mångfald. Blommorna ger mat och skydd till humlor, bin och nyttodjur.

Den här smarta idén har börjat sprida sig och nu kan man se

blommande fältbrunnar på fler håll i landet.

Från en till två meter

– När reglerna ändrades från en till två meters skyddsavstånd till vatten så fick jag ytterligare en yta där jag såg att kvickroten uppförökades, berättar Martin Andersson.

– Risken att kvickroten sen sprider sig till fältet är överhängande. Sockerbetorna är en öppen gröda och kommer det målla och nattskatta upp bland sockerbetorna så får de svårt att konkurrera, fortsätter Martin Andersson.

– Det är bättre att jag bestämmer vad som ska växa där. Jag anlägger därför en SamZon på en yta runt fältbrunnen som

är bred nog så att jag kan putsa och sköta den.

Ogräskonkurrens

Ogräsbekämpningen i betorna är en utmaning, tycker Ebbe Persson på Egonsborg utanför Trelleborg.

– Min strategi för att klara ogrästrycket i sockerbetorna är att minimera ogräsbanken i hela växtföljden, berättar Ebbe Persson. En varierad växtföljd och integrerad bekämpning i andra grödor är därför centralt.

Ett DFF-förbud kan komma
Diflufenikan (DFF) ingår i flera viktiga ogräsmedel i höstvetesodlingen. Det bryts ner långsamt och förekommer ibland över gränsvärdet i vissa vattendrag i Skåne. Minskar inte halterna kan substansen bli förbjuden i framtiden, enligt Kemikalieinspektionen.

Det vore olyckligt om det blir ett förbud för det behövs många olika verkningssmekanismer på ogräsmedel för att undvika resistens.

Kemikalieinspektionen frågar nu lantbruksbranschen för att hitta lösningar på DFF-problemet. Att först fråga branschen, är en bättre lösning än att direkt utfärda ett förbud, vilket också uppskattas av många.

Den viktigaste åtgärden

Eskil Nilsson på VISAVI, rådgivare och expert inom växtskydd, tror att blommande fältbrunnar kan vara en av de viktigaste åtgärderna för att få ner DFF-halten i vattnet. En annan viktig aspekt som har betonats är dosen. Idag finns ett åtgärdsprogram där man rekommenderar att hålla ned dosen till högst 0,1 liter per hektar.

Fältbrunnar kan få en törn

Även om det är ovanligt, så händer det ibland att man råkar köra på en fältbrunn. Det ger onödiga kostnader och sättningar i rören, samt ett öppet sår direkt till dräneringsvattnet.

– SamZoner med blommor och örter kring fältbrunnen signalerar på långt håll var brunnen ligger och jag har skapat en säker buffertzon mot växtskyddssprutan, berättar Martin Andersson.

Sår olika blandningar

Martin Andersson har provat att så olika blandningar runt fältbrunnarna. Först prövade han en gräsbaserad blandning med örter som består av timotej, ängssvingel, rajgräs, rödsvingel, lusern, honungsört, vitsenap, cikoria, vitklöver och rödklöver. Nu har han också provat att så en Sam-

Lyser blått. Honungsörten gynnar pollinerarna.

FOTO: MARTIN ANDERSSON, SÖDERGÅRD

Håll ogräsen i schack. Att etablera blommande SamZoner runt brunnarna hindrar ogräsen från att få fäste och sprida sig in i fältet.

Zons-blandning med honungsört, perserklöver, blodklöver och bovete där han också blandade in ängsgröe. Det är en fördel om det är fleråriga växter. Gräs i botten är bra med kombination av olika örter.

– Visst hade det varit roligt att odla de gamla ängsväxterna runt fältbrunnarna, inte minst för att hjälpa utrotningshotade humlor, men det utsädet är förhållandevis dyrt. Våra SamZons-blandningar, som Petter Haldén på Hushållningssällskapet har tagit fram, är betydligt billigare och ger mångfald på flera sätt, menar Martin Andersson.

Minskat bekämpningsbehov

– Kan jag hålla nere ogräsen från att sprida sig från obrukade åkerbitar så minskar det behovet av bekämpning i hela fältet, menar Martin Andersson. Det är en del inom integrerat växtskydd.

Martin Andersson tror att han kan minska behovet av bekämpning med upp till en tred-

jedel på detta sätt. En annan fördel är att man inte heller behöver bearbeta mekaniskt runt brunnarna och riskera att dra ut en massa rotagräs i fältet.

Måste stämna med stöden

Odling i Balans tillsammans med olika projektpartner diskuterar nu hur detta ska kunna utvecklas vidare. Diskussioner förs också med Jordbruksverket hur SamZons-blandningar kring fältbrunnar ska kunna vara en del i nya CAP-regelverket eller del i ett nationellt miljöstödsprogram.

Fördelar med blommande fältbrunnar

- Tydlighet var brunnen finns
- Skyddar mot ytavrinning
- Skyddar mot sprickbildning
- Skapar biologisk mångfald
- Minskar risken för sonderkörning
- Reducerar bekämpningsbehovet i hela fältet

På önskelistan

- Ingå i nya stödssystemet
- Hög viktning i olika stödssystem
- Billigare specialblandningar

En förlustväg förhindras

På vissa fält kan området runt brunnen vara ett område med risk för fosforytavrinning. Genom att marken är beväxande runt fältbrunnarna så blir jorden mindre benägen att torka och bilda sprickor.

Nya studier har visat att det inte behöver vara bara gräs, utan det viktigaste är att det finns en växande gröda för att förhindra ytavrinning av fosfor. Man kan alltså kombinera skydd mot fosfor från fältet med blommande arter kring brunnarna.

Hålls ihop av Odling i Balans

SamZons-projektet är ett samarbetsprojekt med många parter i branschen, Hushållningssällskapet, HIR Skåne, Lantmännen, VäxtRåd, Yara, Säkert växtskydd, SLU och WWF.

Odling i Balans Pilotgårdar testar olika blandningar och samlar in kunskap och erfarenheter av detta som vi gärna delar med oss av.

Odling i Balans

Odling i Balans startades av lantbrukare för 28 år sen med målet att kombinera ett produktivt jordbruk och miljömedvetenhet. Vi arbetar utifrån ett helhetsperspektiv, med balanserad gödsling, energieffektivisering, integrerat växtskydd, jordar i god status, resurseffektivisering, biologisk mångfald, goda växtföljder med mera.

Helena Elmquist,
Verksamhetsledare
Odling i Balans

BILAGA D. Skyddszoner kring brunnar minskar läckagerisken, Lantbrukets affärer 2019

Skyddszoner kring brunnar minskar läckagerisken

LANTBRUKETS
Affärer
DEN ÖBERENDE LANTBRUKSTIONEN

🕒 22 mars, 2019 📁 Växtskydd

Fyra meter bred skyddszon kring varje brunn ökar mångfalden och minskar risken för växtnäringsläckage och oönskad spridning av växtskyddsmedel.

Det finns inte någon patentlösning som fixar alla problem, men tittar vi närmare på anläggning av skyddszoner kring brunnar och vattendrag verkar det vara undantaget som bekräftar regeln. På Löderup Södergård har Odling i Balans ett av sina samzonsprojekt där de testar olika arter för att få fram multifunktionella skyddszoner. Martin Andersson, vd för Löderup Växt AB berättar om sin idé med skyddszoner runt dräneringsbrunnarna.

”Jag började fundera på vad jag skulle göra kring brunnarna redan innan vi kom igång med samzonerna”, berättar Martin. ”Jag kände mig osäker när jag sprutade kring brunnarna, eftersom jag ville komma så nära som möjligt men ändå inte riskera att få sprutvätska rakt ner i dräneringen.” Martin provade först olika skyddsavstånd, men bestämde sig sedan för att så in en yta på fyra meter på varje sida och nio meter lång, totalt 81 kvadratmeter.

”Då var det också lika bra att så in något trevligt och jag valde en viltfröblandning som jag kompletterade med extra gräsfrö för att få något som tar över när de andra växterna går ut.” Fördelarna är enligt Martin många.

”Jag ser brunnarna på långt håll och kan förbereda sektionsavstängning på sprutan. Dessutom minskar det yterosionen och därmed också risken för växtnäringsförluster. Jag har också alltid vilt kring mina brunnar och dessutom gynnar området pollinerande insekter. Den tydliga avgränsningen mot den brukade marken gör också att jag slipper spridning av kvickrot och andra ogräs. Numera sprutar jag oftast bara yttervarvet och kring brunnarna med glyfosat.”

”Genom att göra det till en rutin i vårbruket att så in kring brunnarna så säkerställer jag också att jag hinner med”, avslutar Martin.

Lennart Wikström

BILAGA E. Text till Säkert Växtskydd broschyr 2021

FÖREBYGG

Både du och miljön kan tjäna på skyddszoner

Genom att anlägga skyddszoner mot diken och vattendrag kan du vinna många fördelar: minskat behov av ogräsbekämpning, minskat läckage av näringsämnen och växtskyddsmedel, ökad biologisk mångfald och fler pollinerande insekter. För jobbet kan du få ersättning med 3000 kronor per hektar.

Text: Lars Höök, Peder Larsson och Helena Elmquist

Miljöreglerna sätter stopp för växtskyddsmedel i närheten av diken och vattendrag. Skyddsavståndet ska alltid vara minst 2 meter till öppna diken och fältbrunnar, 6 meter till sjöar och vattendrag och 12 meter till dricksvattenbrunnar. Inte sällan blir dessa ytor ockuperade av ogräs som sedan sprider sig in i fältet. Genom att istället anlägga en skyddszon, som också täcker in dessa områden, kan du ta kontroll över ogräsen och minska näringsläckaget. Väljer du fröblandningar med inslag av blommande örter med exempelvis klöver eller käringtand kan det dessutom bli ett vackert inslag i din närmiljö. Samtidigt bidrar du till fler pollinerande insekter som kan öka dina skördar. Skyddszonen kan också bli en fredad zon för fåglar och nyttodjur som kan minska ditt behov av kemiska växtskyddsmedel.

Vinsterna med skyddszoner är alltså många. Data från försök ger också visst stöd för att fosforläckaget kan minskas om skyddszonerna inte bara är gräsbevuxna utan också innehåller örter, som vitklöver och honungssört. Genom att putsa skyddszonen med en slaghack och föra bort materialet kan du minska fosforläckaget. Samtidigt gynnas örterna i skyddszonen och de säkrar att oönskade ogräs inte uppförökas. Tillåten tid för putsning är före den 1 april och efter den 30 juni.

Fröblandningarna varierar mycket i pris och kostar mellan 300 och 1500 kronor per hektar. En blandning i mellanprisskiktet, cirka 850 kr/ha, kan innehålla rödklöver, vitklöver, käringtand, sötväppling, kummin, cikoria, honungssört, ängssvingel och rödsvingel.

Det är en fördel med en hög andel fleråriga arter samt att det är en blandning av gräs och örter. Den ett-åriga honungssörten kan fungera som skyddsgröda och har i pilotstudier visat sig konkurrera effektivt mot ogräs.

För att få miljöersättning för skyddszoner krävs ett femårigt åtagande och att zonen ligger fast på samma mark under hela tiden. Zoner längs vattendrag ska vara mellan 6 och 20 meter breda och den sammanlagda ytan ska uppgå till minst 100 kvadratmeter. Det krävs att åtagandet ger en ersättning på minst tusen kronor för att det ska betalas ut. Läs mer i faktarutan härintill.

Miljöersättning för skyddszoner

Avsikten med skyddszoner är minskat läckage av växtnäringsämnen och växtskyddsmedel. Om skyddszonen innehåller blommor och örter så gynnas också biologisk mångfald, pollinerare och nytodjur. Ersättning kan ges för skyddszon som anläggs på åkermark i ett nitratkänsligt område.

Det finns två slags skyddszoner som ingår i miljöersättningen:

- skyddszon längs vattendrag
- anpassad skyddszon

Skyddszon längs vattendrag anlägger du i direkt anslutning till ett vattenområde. Ett vattenområde kan till exempel vara ett dike som är vattenförande någon del av året, en sjö eller en damm. Mellan skyddszonen och vattenområdet får det finnas enstaka buskar och träd.

Anpassad skyddszon anläggs på mark som riskerar att få skador i markstrukturen av vägsalt, som är erosionsbenägen eller som löper risk att översvämmas. För dessa skyddszoner fattar länsstyrelsen särskilda beslut om marken berättigar till ersättning.

Villkor

För att få ersättning krävs ett femårigt åtagande. Skyddszonen ska ligga fast på samma mark under hela åtagandetiden. Du söker ersättning i samband med din Samansökan.

Skyddszonen får inte gödslas eller behandlas med växtskyddsmedel. Den ska vara bevuxen med vallgräs som kan kombineras med vallbaljväxter. Även smalbladiga gräs och örter får ingå i växtligheten.

Skyddszonen får betas under säsongen. Före den 1 april och efter den 30 juni får växtligheten slå av och skördas. Mellan den 1 april och 30 juni råder putsningsförbud. Växtligheten på skyddszonen ska hållas i fullgott skick under hela åtagandeperioden.

Länsstyrelsen beslutar om utbetalning och ersättningsnivån är 3 000 kr/ha.

Läs mer om vilka regler som gäller på [Jordbruksverkets hemsida](#).

Läs mer om skyddszoner och SamZoner på [Odling i Balans hemsida](#).

Det finns även en [Handbok för skyddszonsanläggare](#).

BILAGA F. Enkätfrågor

ENKÄT OM FÄLTBRUNNAR

Till svenska lantbrukare som har fältbrunnar, eller är maskinförare, entreprenörer eller liknande som kör där det finns fältbrunnar.

Enkäten handlar om de fältbrunnar som används för att leda bort vatten från dräneringssystemet och/eller för att möjliggöra rensning av dikessystemet. Denna enkät är del i ett projekt som handlar om att odla örter och gräs runt fältbrunnar för att skydda vattnet mot oönskade ämnen. Dina svar kommer att hanteras konfidentiellt. Tack på förhand!

1. Har du fältbrunnar på de fält som du brukar eller kör på?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Kommentar.....
.....

2. Vem är du?

☐ Lantbrukare ☐ Maskinförare ☐ Entreprenör

☐ Annat, specificera gärna

3. Är det svårt eller lätt att upptäcka fältbrunnarna vid körningar i fält?

☐ Mycket svårt ☐ Svårt ☐ Lätt att se ☐ Mycket lätt att se

Kommentar.....
.....

4. Har det hänt att du inte lyckats hålla 2 meter* till dräneringsbrunnen på varje sida?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

** enligt lagstiftningen måste man ha 2 meter till dräneringsbrunnen vid bekämpning.*

Kommentar.....
.....

5. Har det hänt att du eller någon du lejt in, råkat köra på en fältbrunn?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Berätta gärna

6. Har du någon gång kört på en fältbrunn så att den har förflyttats eller gått sönder?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Berätta gärna

7. Ser du några positiva nyttor med att odla blommor kring fältbrunnen?

.....
.....

8. Ser du några svårigheter med att odla blommor kring fältbrunnen?

.....
.....

9. Om du har GPS utrustning, hur löser du avstängningen vid fältbrunnar?

☐ Manuellt ☐ Automatiskt ☐ Annat

.....

10. Skulle du vara intresserad av att odla örter och gräs runt fältbrunnen, som skydd för att oönskade ämnen hamnar i dräneringsvattnet?

- ☐ Mycket intresserad
- ☐ Intresserad
- ☐ Ointressant
- ☐ Helt ointresserad

Kommentar.....

11. Om du skulle välja att så en skyddsgröda runt fältbrunnen, vad skulle du välja? vilja ha ettåriga eller fleråriga växter?

- ☐ Enbart gräs
- ☐ Gräs och andra blommande örter
- ☐ Enbart blommande örter

Kommentar

12. Vilka egenskaper är viktigast om du ska så en gröda runt en fältbrunn?

- ☐ God konkurrenskraft
- ☐ Gynna pollinerare & andra insekter
- ☐ Lång livslängd
- ☐ Vacker
- ☐ Tålig
- ☐ Annat

Kommentera gärna.....

TACK Lämna in enkäten till Helena Elmquist, Odling i Balans